

שם מחלקה:

ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות

שם ומספר הקורס:

נישואין, גירושין ומה שביניהם

02-844-95

שם הקורס באנגלית:

Marriage, Divorce, and Everything in Between

שם המרצה: ד"ר אילת סג"ל

סוג הקורס: מתקשב

שנת לימודים: תשפ"ג סמסטר קיץ היקף שעות: 2 ש"ש

כתובת המייל: ayeletandmichael@gmail.com

אתר הקורס: אתר ב- Moodle

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

לדיני הנישואין והגירושין במשפט העברי יש השלכה מעשית על חייהם של האזרחים היהודים החיים במדינת ישראל. בקורס נלמד להכיר את ההתפתחויות שחלו בדיני הנישואין והגירושין, ונבחן את ההשלכות שיש לכך בימינו. בכל נושא ייבחנו המקורות המקראיים והתלמודיים וישומם הלכה למעשה בספרות הפסיקה, בספרות השו"ת ובפסקי דין רבניים מן העשורים האחרונים. יודגשו מקומם של תקנות, מנהגים ושטרות ביצירת שינויים הלכתיים נדרשים.

ב. תוכן הקורס:

ג. רציונל, נושאים:

בחלק הראשון של הקורס נעסוק ביצירת קשר הנישואין: השידוכין, הקידושין והנישואין וההתפתחויות שחלו במוסדות אלה. נלמד כיצד יש לערוך קידושין כדת משה וישראל, מהו

מעמדם ההלכתי של ידועים בציבור ונישואים אזרחיים. נדון במהותה של הכתובה ובמשמעותה בימינו, נכיר את הזכויות והחובות של בני הזוג זה כלפי זה במסגרת חיי הנישואין. כן נעסוק באפשרות של ריבוי נשים ובדרכים השונות בהן נקטו קהילות שונות על מנת להגן על נשים מפני מצב של ריבוי נשים. נלמד על ייחודיותה של מצוות ייבום וחליצה ועל פערים ביחס אליה בתפוצות ישראל השונות.

בחלק השני של הקורס נעסוק בפירוק קשר הנישואין במות אחד מבני הזוג או בגירושין. נדון בסיטואציה של נשים עגונות ונראה פתרונות הלכתיים בהם נעשה שימוש כדי להתיר עגונות ולמנוע מראש מצבים של עגינות. נכיר את הבסיס לדיני הגירושין במשפט העברי ונדון בעילות גירושין שונות במקרים של גירושין ביוזמת האישה וגירושין ביוזמת האיש. בין היתר נעסוק בעילות הגירושין: בגידה, אלימות, בעיות פוריות ועוד. השיעורים האחרונים של הקורס יוקדשו להכרות עם מנגנונים הלכתיים שפותחו במטרה למנוע מצבי סירוב גט ועגינות.

מהלך השיעורים:

במצע הקורס באתר הקורס באינטרנט יופיעו בכל יחידה החומר הלימודי והמקורות הרלוונטיים לאותה היחידה, כולל כתבות וסרטונים.

כמו כן יופעל באתר פורום שאלות ותשובות ובו יתקיימו דיונים ביחס לנושאים הנדונים ביחידות הקורס.

לא מדובר על קורס מקוון שבו השיעורים מועברים באמצעות מפגשי זום, אלא בקורס מתוקשב שבו רוב החומר מועבר בצורה כתובה. מצד שני, לא מדובר בקורס ללימוד עצמי (כפי שהיה קיים בעבר) שבו הלימוד התבצע מתוך חוברת לקראת המבחן בלבד. המשמעות היא שיש דרישה למעורבות של הסטודנטים בלמידה במהלך תקופת הקורס. (מדובר על דרישה של המרכז ללימודי יסוד ביהדות בכל הקורסים המתוקשבים). הדבר יבוא לידי ביטוי בקורס זה בדרישה ללמוד את יחידות הקורס בקצב של כולם ולהשתתף בדיונים בפורום הדיונים, שיתפתחו בעקבות היחידות הנלמדות ובצמוד להן.

תנאי סף בקורס זה, אשר בלעדיו לא ניתן לגשת למבחן, הוא השתתפות בדיונים בפורום הדיונים באתר הקורס. כל סטודנט חייב להשתתף לפחות בשלושה דיונים לאורך הקורס. חלק מן השאלות בבחינה מבוססות על חומרים מתוך הדיונים בפורום שאינם מצויים ביחידות הקורס.

בנוסף יתקיים בקורס מפגש זום בו אסביר את דרך ההתנהלות של הקורס, כיצד כדאי ללמוד ועל מה חשוב לתת דגש וכן הסברים לגבי המבחן.

תכנית מפורטת לכל היחידות:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה מומלצת
1	שידוכין, קידושין ונישואין: הגדרות והתפתחויות	1,2,3
2	דרכי הקידושין, הצורך ברצון הבעל והאישה בקידושין, קידושי שחוק	4
3	מעמדם ההלכתי של ידועים בציבור	5
4	מעמדם ההלכתי של נישואים אזרחיים	
5	הכתובה: מטרתה, מהותה ומשמעותה לימינו	6,7
6	יחסי ממון בין בני זוג במקורות ההלכה	
7	מערכת החיובים ההדדיים הנוצרת בין בני זוג עם הנישואין	
8	חובת מזונות: הגדרות, עקרונות-על	
9	מצוות עונה: הגדרות, עקרונות-על, ומקרי מבחן	8
10	ריבוי נשים: מקורות תלמודיים	10
11	ריבוי נשים: התפתחויות בסביבה האשכנזית	11
12	ריבוי נשים: התפתחויות בסביבה הספרדית	
13	ייבום וחליצה	
14	ייבום וחליצה: פתרונות למען יבמה המסרבת להתייבם	
15	תקנת העגונה	
16	תקנת העגונה	
17	פתרונות מניעתיים לעגינות	
18	מבוא לדיני גירושין	14
19	עילות גירושין: אלימות	15
20	עילות גירושין: בגידה	16
21	עילות גירושין: קיום מצוות פרו ורבו	

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה מומלצת
22	עילות גירושין: 'מאיס עלי' - הוא מאוס עלי	
23	גירושין ביזמת האיש	
24	הפקעת קידושין	17
25	קידושין ונישואין על תנאי	
26	הסכמי קדם-נישואין למניעת סירוב גט	

ג. דרישות קדם:

אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

לימוד החומר באתר הקורס לאורך השנה בקצב של הקורס, השתתפות בפורום שאלות ותשובות באתר הקורס, בחינה אמריקאית פרונטלית בקמפוס.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

בחינה אמריקאית פרונטלית בקמפוס, ציון מספרי

ו. ביבליוגרפיה: (רשות)

1. א' אשור, "שידוכין ואירוסין על-פי תעודות מן הגניזה הקהירית", עבודה לשם קבלת תואר דוקטור, אוניברסיטת תל-אביב, 2006.
2. י' ריבלין, "התפתחות מוסד השידוכין לאור שטרי הגניזה", ספונות, ח (תשס"ג), עמ' 99-133.
3. ש' עמנואל, "ביטול שידוכין", בתוך: מחקרים בתולדות יהודי אשכנז: ספר יובל לכבוד יצחק (אריק) זימר (בעריכת ג' בקון ואחרים), רמת-גן תשס"ח, עמ' 157-202.
4. א"ח פריימן, סדר קידושין ונישואין אחרי חתימת התלמוד: מחקר היסטורי-דוגמתי בדיני ישראל, ירושלים תש"ה.
5. ש"י כהן, "בעניין נישואים אזרחיים", תחומין, ג (תשמ"ב), עמ' 154-167.
6. ע' שרמר, זכר ונקבה בראם: הנישואים בשלהי ימי הבית השני ובתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים תשס"ד, עמ' 233-241.
7. ש' דיכובסקי, "הכתובה", תחומין, כח (תשס"ח), עמ' 28-36.
8. Y. Margalit, "On the dispositive foundation of the obligation of spousal conjugal relation in Jewish Law", *Jewish Law Association Studies*, 18 (2008), pp. 160-186.
9. ב"צ שרשבסקי, דיני משפחה⁴, ירושלים תשנ"ג, עמ' 96-190.
10. מ"ע פרידמן, ריבוי נשים בישראל: מקורות חדשים בגניזת קהיר, ירושלים תשמ"ו, עמ' 1-53.

11. א' גרוסמן, חסידות ומורדות: נשים יהודיות באירופה בימי הביניים², ירושלים תשס"ג, עמ' 118-154.
12. א' וסטרייך, "מצוות ייבום ומורדת- בין צפון-אפריקה לבין ספרד", בתוך: מנחה ליצחק: קובץ מאמרים לכבודו של השופט יצחק שילה בגבורותיו (בעריכת א' ברק ומ' שאוה), תל אביב תשנ"ט, עמ' 145-166.
13. א' וסטרייך, תמורות במעמד האשה במשפט העברי: מסע בין מסורות, ירושלים תשס"ב.
14. ש' ישראל, "על כפיה ורצון בגט", תורה שבעל-פה, יב (תש"ל), עמ' לב-לח.
15. מ' פרישטיק, "אלימות פיזית של בעלים כעילה לקבלת גט בהלכה היהודית ובשיפוט הרבני", דיני ישראל, יז (תשנ"ג-תשנ"ד), עמ' צג-קיח.
16. א' שוחטמן, "בגידה וחיים עם ידועה בציבור: עילה לכפיית גט?", משפחה במשפט, א (תשס"ז), עמ' 259-302.
17. ש' ריסקין, "הפקעת קידושין – פתרון לעגיונות", תחומין, כב (תשס"ב), עמ' 191-209.

חומר מחייב למבחנים

היחידות הכתובות שיועלו לאתר הקורס, וסיכומי הדיונים.